

Воронешки државен универзитет Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија Македонија

Воронежский государственный университет Университет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Россия Македония

Voronezh State University Goce Delcev University in Stip,
Russia Macedonia

Четвертая международная научная Четврта меѓународна научна
конференция конференција

Fourth International Scientific Conference

**ФИЛКО
FILKO**

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

**Воронешки државен универзитет
Русија**

**Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Македонија**

**Воронежский государственный университет
Россия**

**Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија**

**Voronezh State University
Russia**

**Goce Delcev University in Stip,
Macedonia**

**Четвертая международная научная
конференция**

**Четврта меѓународна научна
конференција**

Fourth International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

821(062)

811(062)

316.7(062)

37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (4 ; 2019 ; Воронеж)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Четврта меѓународна научна конференција, 23-25 мај 2019, Воронеж = Филологија, култура и образование : сборник статей / Четвертая международная научная конференция, 23-25 мая 2019, Воронеж = Philology, culture and education : conference proceedings / Fourth international scientific conference, 23-25 May 2019, Voronezh. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев" = Университет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2019

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 368 стр. , табели. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 31.12.2019. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-698-1

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)

Образование - Собири

COBISS.MK-ID 111947786

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД

Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ

Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД

Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ

Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД

Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ

Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)

Даниела Коцева (Македонија)

Драгана Кузмановска (Македонија)

Ева Ѓорѓиевска (Македонија)

Марија Кусевска (Македонија)

Силвана Симоска (Македонија)

Татјана Стојановска Иванова (Македонија)

Лариса В. Рибачева (Русија)

Софија Заболотнаја (Русија)

Татјана А. Тернова (Русија)

Татјана Атанасоска (Австрија)

Олег Н. Фенчук (Белорусија)

Јулиа Дончева (Бугарија)

Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)

Душко Певуља (Босна и Херцеговина)

Волф Ошлис (Германија)

Волфганг Моч (Германија)

Габриела Б. Клајн (Италија)

Михал Ванке (Полска)

Мајкл Рокланд (САД)

Даниела Костадиновиќ (Србија)

Селена Станковиќ (Србија)

Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)

Ахмед Ѓуншен (Турција)

Нецати Демир (Турција)

Шерифе Сехер Ерол Чал'шкан (Турција)

Карин Руке-Бруген (Франција)

Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Марјана Розенфелд (руски јазик)

Биљана Иванова (англиски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД

Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ

Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД

Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ

Виолета Димова, Филологический факультет при УГД

Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ

Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)

Даниела Коцева (Македония)

Драгана Кузмановска (Македония)

Ева Гёргиевска (Македония)

Мария Кусевска (Македония)

Силвана Симоска (Македония)

Татьяна Стояновска-Иванова (Македония)

Лариса В. Рыбачева (Россия)

Софья Заболотная (Россия)

Татьяна А. Тернова (Россия)

Татьяна Атанасоска (Австрия)

Олег Н. Фенчук (Беларусь)

Юлиа Дончева (Болгария)

Биляна Марич (Босния и Херцеговина)

Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Вольф Ошлис (Германия)

Волфганг Моч (Германия)

Габриелла Б. Клейн (Италия)

Ева Бартос (Польша)

Михал Ванке (Польша)

Майкл Рокланд (США)

Даниела Костадинович (Сербия)

Селена Станкович (Сербия)

Тамара Валчич-Булич (Сербия)

Ахмед Гюншен (Турция)

Неджати Демир (Турция)

Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турция)

Карин Рукэ-Брутэн (Франция)

Танван Тонтат (Франция)

Ученый секретарь

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD

Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU

Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD

Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU

Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD

Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU

Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)

Dragana Kuzmanovska (Macedonia)

Eva Gjorgjievska (Macedonia)

Marija Kusevska (Macedonia)

Silvana Simoska (Macedonia)

Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)

Violeta Dimova (Macedonia)

Larisa V. Rybatcheva (Russia)

Sofya Zabolotnaya (Russia)

Tatyana A. Ternova (Russia)

Tatjana Atanasoska (Austria)

Oleg N. Fenchuk (Belarus)

Yulia Doncheva (Bulgaria)

Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)

Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Wolf Ochlies (Germany)

Wolfgang Motch (Germany)

Gabriella B. Klein (Italy)

Ewa Bartos (Poland)

Michal Wanke (Poland)

Danijela Kostadinovic (Serbia)

Selena Stankovic (Serbia)

Tamara Valchic-Bulic (Serbia)

Ahmed Gunshen (Turkey)

Necati Demir (Turkey)

Şerife Seher Erol Çalışkan

Karine Rouquet-Brutin (France)

That Thanh-Vân Ton (France)

Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Irina Arzhanova

Marica Tasevska

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Irina Arzhanova

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Боровикова Яна – ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ЛИЦ ТРЕТЬЕГО ВОЗРАСТА.....	4
2. Бубнов Александр – ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ СТУДЕНЧЕСКИХ И КУРСАНТСКИХ ГРУПП В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ.....	12
3. Bunčić Suzana R. – KAPOR`S <i>CONFESSIONS</i> BETWEEN METAFICTION, FICTION AND AUTOBIOGRAPHY.....	17
4. Бутусова Наталия – ОБ АКТИВНЫХ МЕТОДАХ ИЗУЧЕНИЯ ПРАВА В ВУЗЕ.....	24
5. Витанова Рингачева Ана – РЕЛИКТИ НА ШАМАНИЗМОТ КАКО НИШКА НА ПОВРЗУВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКАТА И РУСКАТА ТРАДИЦИЈА.....	35
6. Власова Надежда – ЛЕКСИЧЕСКИЕ ИГРОВЫЕ УПРАЖНЕНИЯ НА ДОВУЗОВСКОМ ЭТАПЕ ИЗУЧЕНИЯ РКИ.....	42
7. Гайдар Карина – ВУЗЫ НА ПОРОГЕ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ: КАК СОВМЕСТИТЬ ПЛОХО СОВМЕЩАЕМОЕ, ИЛИ НУЖНЫ ЛИ ОКСЮМОРОНЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ?	49
8. Гладышева Светлана – ЖУРНАЛЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РУССКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ (1920-1940-Е ГГ.)	56
9. Голицына Т.Н., Заварзина В.А. – ЖАРГОННАЯ ЛЕКСИКА В РОССИЙСКОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ДИСКУРСЕ НОВЕЙШЕГО ПЕРИОДА.....	62
10. Грачева Жанна – ТЕМПОРАЛЬНОЕ МАРКЕМНОЕ ПРОСТРАНСТВО В РОМАНЕ В. НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	66
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА <i>ИМЕНКИТЕ</i> ВО VI И ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО.....	76
12. Грујовска-Миланова Сашка – КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА УПОТРЕБАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО МАРКЕРИ ЗА ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК.....	83
13. Ѓорѓиева Димова Марија – ИНТЕРДИСКУРСИВНИОТ ТАНЦ МЕЃУ РОМАНОТ И ИСТОРИЈАТА.....	89
14. Данькова Т.Н. – ЯЗЫКОВОЕ ВОПЛОЩЕНИЕ ЛЮБВИ К РОДИНЕ В ТВОРЧЕСТВЕ Н.М. РУБЦОВА.....	96
15. Денкова Јованка – МАКЕДОНСКО-РУСКА КНИЖЕВНА ПАРАЛЕЛА (ВАНЧО НИКОЛЕСКИ–САМУИЛ МАРШАК.....	103
16. Жаров Сергей - СВОБОДА КАК ПРОБЛЕМА ОБУЧЕНИЯ В КУЛЬТУРАХ ВОСТОКА И ЗАПАД.....	110
17. Žigić Vesna, Stekić Dunja, Martać Valentina – DIFFICULTIES THAT PEOPLE WITH VISUAL IMPAIRMENT HAVE IN ACCESSIBILITY TO WEB INFORMATION BY USING THE AUDITORY ACCESS.....	112
18. Зыкова Наталья, Мазкина Ольга – ФОРМИРОВАНИЕ КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПОРТИВНЫХ ТРЕНЕРОВ В УСЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ.....	122

19. Ивановска Билјана – ГОВОРНИОТ ЧИН „ОДБИВАЊЕ“ И НЕГОВА РЕАЛИЗАЦИЈА КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	127
20. Караниколова-Чочоровска Луси – СУПТИЛНИТЕ ПРОТИВРЕЧНОСТИ ВО ЛИРИКАТА НА ПЕТАР ПЕРЕДОВИЌ.....	135
21. Кашкина Марина – РАЗВИТИЕ АНАЛИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ.....	141
22. Кибальниченко Сергей – ПРОБЛЕМА ДИАЛОГИЗМА В ТВОРЧЕСТВЕ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО И ВЯЧ. ИВАНОВА	145
23. Kyrchanoff Maksym W. – HERITAGE OF NIKOLAI LESKOV AND CULTURAL INFLUENCES IN CONTEXTS OF RUSSIAN-AMERICAN LITERARY PARALLELS.....	151
24. Кислова Дарья – СРАВНЕНИЕ КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ СПЕЦИФИКИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРОВОСПРИЯТИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕКСТОВ НАТАЛЬИ О’ШЕЙ)	160
25. Комаровская Елена, Жиркова Галина – КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГОВ КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА.....	166
26. Кортунова Лилия – ТЕХНОЛОГИЯ «ДЕБАТЫ» КАК ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ТИП ОБУЧЕНИЯ И СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	177
27. Koteva-Mojsovska Tatjana, Shehu Florina – THE INITIAL EDUCATION OF TEACHER AND ITS CONNECTION TO PRACTICE IN THE “SOCIETY OF KNOWLEDGE”.....	181
28. Коцева Весна – ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ОБЈАСНУВАЊА КАКО НЕОПХОДНА ИЛИ НЕПОТРЕБНА КОМПОНЕНТА ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	187
29. Koseva Daniela, Mirascieva Snezana – EDUCATION - NEED OF CULTURE.....	195
30. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ КАКО ВАЖНА АЛКА ВО ПРОЦЕСОТ НА УСВОЈУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК.....	199
31. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – МАКЕДОНСКО-ГЕРМАНСКИ ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ СО АНИМАЛИЗМИ.....	204
32. Леонтиќ Марија – ЗБОРОВНИ ГРУПИ СО ПРИСВОЕН СУФИКС ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	210
33. Лесневская Димитрина – БОЛГАРСКАЯ СЛАВИСТИКА – СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	216
34. Лумпова Лидия – ЯВЛЕНИЕ ДИАЛОГИЧНОСТИ В РОМАНЕ-ЭПОПЕЕ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР».....	222
35. Мартиновска Виолета – МАКЕДОНСКО-РУСКИ КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ...	229
36. Milanović Nina S. – SYNTAX-STYLISTIC FEATURES OF COMPARATIVE STRUCTURES IN THE NOVEL <i>WE, DELETED</i> BY S. VLADUŠIĆ.....	234
37. Младеноски Ранко – ОКСИМОРОНОТ ВО „НЕЖНОТО СРЦЕ НА ВАРВАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ.....	240

38. Негриевска Надица - ЗНАЧЕЊЕТО НА ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРОСТИ ПРЕДЛОЗИ FRA и TRA И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	248
39. Недосейкин Михаил – КУЛЬТУРНАЯ ПАМЯТЬ И МОТИВ «ОБРЕТЕНИЯ СЕБЯ» В РОМАНЕ М. ОНДАТЖЕ «АНГЛИЙСКИЙ ПАЦИЕНТ».....	256
40. Недялкова Наталия Дмитриевна – СОВРЕМЕННАЯ МАКЕДОНСКАЯ ПОЭЗИЯ – ОТ СИМВОЛИЗМА ДО МАГИЧЕСКОГО СВЕРХРЕАЛИЗМА.....	262
41. Ниами Емил, Голаков Костадин - СУПСТАНТИВИРАНИТЕ ПРИДАВКИ И ПРИЛОШКИ ОПРЕДЕЛБИ ВО РУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК...	269
42. Никифоров Игорь – ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОНСТРУКТИВНОГО РАЗРЕШЕНИЯ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ В ВОИНСКИХ КОЛЛЕКТИВАХ	274
43. Пляскова Елена – НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА НЕМЕЦКИХ КОМПАРАТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ.....	279
44. Позднякова О.В. – СОВРЕМЕННЫЙ РЕБЕНОК И ДЕТСКАЯ КНИГА. НОВЫЕ ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ.....	286
45. Попов Сергей – ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЛЕКСИКИ РАЗЛИЧНЫХ ЯЗЫКОВЫХ ГРУПП В ТОПОНИМИИ ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	292
46. Пороткова Наталья, Соловьева Ирина – ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СТУДЕНТОВ – ПСИХОЛОГОВ.....	297
47. Прасолов Михаил – ОНТОЛОГИЧЕСКИЙ СТАТУС ЯЗЫКА И НЕУСТРАНИМОСТЬ АВТОРА: ЗАМЕЧАНИЯ К ФИЛОСОФИИ ИМЕНИ С.Н. БУЛГАКОВА	301
48. Ристова Цветанка – АНАЛИЗА НА ПРЕДНОСТИТЕ И МОЖНОСТИТЕ ОД УЧЕЊЕТО НА ДАЛЕЧИНА ВО ОБРАЗОВАНИЕТО НА ТУРИЗМОТ И ХОТЕЛИЕРСТВОТО.....	308
49. Романова Светлана – ЖАНРОВОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ТВОРЧЕСТВА РУССКОЯЗЫЧНОГО АВТОРА БЕЛАРУСИ ЭДУАРДА СКОБЕЛЕВА (НА ПРИМЕРЕ РОМАНА «БЕГЛЕЦ»)	315
50. Сверчков Дмитрий – СОСТАВЛЯЮЩИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАЕКТОРИИ КУРСАНТА И ИХ КОМПОНЕНТЫ.....	322
51. Shehu Florina, Koteva Mojsovska Tatjana – TEACHERS' INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCIES IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION....	328
52. Сидоров Владимир, Харьков Иван – ЦЕННОСТИ В КОНТЕКСТЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРЕДПОЧТЕНИЙ ИНДИВИДОВ КАК НРАВСТВЕННЫЕ И ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ИМПЕРАТИВЫ, ВЫРАБОТАННЫЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ.....	336
53. Сидорова Е.В., Швецова О.А. – ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ШКОЛЕ И ВУЗЕ (К ВОПРОСУ О ПРОБЛЕМАХ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ	341
54. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ВОПРОСУ ОБ ЭВТАНАЗИЙНОЙ ПАРАДИГМЕ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ И ТЕНДЕНЦИЯХ ЕЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ.....	346
55. Соколова Марија – ЈАДРОТО НА ЈАЗИЧНОТО СОЗНАНИЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	355

56. Тасевска Марица, Хаџи-Николова Адријана – УСВОЈУВАЊЕ НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК.....	360
57. Тодорова Марија – НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА ВО НАСТАВАТА.....	373
58. Токарева Наталџа Владимировна – КАТЕГОРИЈА МЕЧТЫ В ПОЕЗИИ Д.В. ВЕНЕВИТИНОВА.....	377
59. Тужикова В.И. – ОСОБЕННОСТИ ЭТНОСТЕРЕОТИПОВ РУССКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	382
60. Фиљушкина Светлана, Борискина Жанна – АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА «GETTING TO KNOW THE GENERAL. THE STORY OF AN INVOLVEMENT», 1984.).....	390
61. Хаџи-Николова Адријана, Тасевска Марица – СТРАТЕГИИ ЗА УЧЕЊЕ СПОРЕД ОКСФОРД.....	394
62. Христова С.Н. – ФОРМЫ ОБРАЩЕНИЯ Ты / Вы И You В ЭТИКЕТНОЙ РЕЧИ РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ АРИСТОКРАТОВ XIX ВЕКА В АСПЕКТЕ СОЦИОЛИНГВИСТИКИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ РУССКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ)	403
63. Цацков Оливер – ДУШАН БУДИМИРОВИЌ И СЕРГЕЈ МИХАЈЛОВ ОСНОВОПОЛОЖНИЦИ НА ТЕАТАРСКИОТ И МУЗИЧКИОТ ЖИВОТ ВО ШТИП ПОМЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЛНИ.....	413
64. Чарыкова Ольга – ИМПЛИЦИТНЫЕ КАТЕГОРИИ В СИСТЕМЕ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	420
65. Шутаров Васко – МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ И НОВИТЕ ОБРАЗОВНО-КУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИЦИ.....	425

СТРАТЕГИИ ЗА УЧЕЊЕ СПОРЕД ОКСФОРД

Адријана Хаџи-Николова¹, Марица Тасевска²¹м-р, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Филолошки факултет,
adrijana.hadzi-nikolova@ugd.edu.mk²м-р, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Филолошки факултет,
marica.tasevska@ugd.edu.mk

Апстракт

Стратегиите за читање се многу важен дел од наставата. Тие се свесни активности што учениците ги преземаат и што им го олеснуваат изучувањето на јазикот. Па токму затоа, во наставата може да се влијае за учениците подобро да се запознаат со тие стратегии, кои не функционираат изолирано една од друга, но како целина влијаат во генералното разбирање на текстот и неговата суштина. Постојат разновидни класификации на стратегиите за читање. Во овој труд ќе ја разгледаме класификацијата на Оксфорд, која се однесува на стратегиите за учење како целина, односно за сите четири јазични вештини според Европската референтна рамка на јазици, а ние ставаме акцент на оние што се поврзани со читањето. Главната поделба на стратегиите според оваа класификација е на директни и индиректни стратегии за учење. Директните стратегии директно влијаат врз дадената задача, односно ученикот учи со нивна директна примена врз јазикот. Директните стратегии ги опфаќаат мемориските, когнитивните и компензационските стратегии. Од друга страна, со индиректните стратегии ученикот учи странски јазик без директно да го вклучи јазикот, односно на индиректен начин влијаат врз конкретната задача. Тука спаѓаат метакогнитивните, афективните и социјалните стратегии. Сите групи на стратегии се делат понатаму на неколку подгрупи. И бидејќи примената на стратегиите може свесно да се испланира, сметаме дека треба да се влијае врз наставниците во планирањето на наставната дејност, што понатаму ќе креира успешни и спремни ученици.

Клучни зборови: стратегии, директни, индиректни, наставник, ученик

1. Вовед

Вештината читање е често предмет на интерес и истражување. „Читањето е прецизен процес. Тоа вклучува точна, детална и последователна перцепција и толкување на буквите, зборовите, правилата и поголемите јазични единици“ вели Гудман (Goodman, 1967, стр.126). Пресли (Pressley, 2000) објаснува дека читањето е хиерархија на вештини, од процесирање на посебни букви и звуци, проследено со препознавање на зборови до способност за процесирање на текст. Со други зборови, разбирањето вклучува повеќе процеси од низок ред или процеси на ниво на збор како и повеќе процеси од висок ред или посложени процеси. Силберштајн (Silberstein, 1994) смета дека читањето е интерактивна врска помеѓу читателот и текстот, па оттука читањето е сложен когнитивен процес каде што читателот и текстот стапуваат во интеракција да креираат дискурс што ќе има значење.

Стратегиите за читање се многу важен дел од наставата. Тие ни откриваат како читателите влегуваат во интеракција со пишаниот текст и како се истите поврзани со разбирањето на текстот. Па оттука, првиот чекор на наставниците и научниците е да ги дефинираат подетално и попрецизно, за да можат да се сфатат, полесно да се применат и на крај да имаат полза и учениците во учењето и наставниците во успешна реализација на наставната дејност.

Андерсон (Anderson, 2003, стр. 3) ги дефинира стратегиите како „свесни активности што учениците ги преземаат за да го подобрат нивното учење на јазикот“. Стратегиите може да бидат видливи и да се набљудуваат. На пример, да се набљудува некој како фаќа приклучок за да ги сфати информациите подобро. Од друга страна, стратегиите може да бидат и само умствени, на пример ученикот да размислува само што знае на дадената тема пред да го прочита пасусот во учебникот. Понатаму, Андерсон (Anderson, 2003) објаснува дека поради тоа што стратегиите се свесни активности, оној кој учи втор или странски јазик е активно вклучен во нивниот избор и во примената. Исто така стратегиите не функционираат изолирани една од друга, туку заеднички го градат процесот на успешно исполнување на задачата. И покрај тоа што можеме да ги дефинираме стратегиите засебно, сепак тие не функционираат изолирано една од друга.

Оксфорд (Oxford, 1990) вели дека зборот стратегија датира многу одамна, уште од античка Грција каде што терминот се поврзувал со уметноста војна. Односно, терминот се поврзувал со управувањето на трупи, воздухопловни сили или бродови. Денес терминот се поврзува со зборот тактика, што вклучува алатки што се користат за да се оствари некоја цел. Па така и тактика и стратегија означуваат планирање, натпреварување, свесно манипулирање и придвижување кон целта. Во образованието, стратегијата почнува да се користи во смисла на стратегија за учење која помага во усвојувањето, потсетувањето, употребата и складирањето на информациите. Некои од овие стратегии се поврзани со директно учење од страна на ученикот. Затоа и се наречени директни стратегии за учење. Други придонесуваат во учењето индиректно, но многу моќно и се наречени индиректни стратегии за учење (Oxford, 1990, стр. 12).

2. Директни стратегии за учење

Како што веќе кажавме, со директните стратегии за учење, ученикот учи директно. Всушност, како што вели Чемот (Chamot, 2004) тие директно влијаат врз дадената задача, односно поврзани се со конкретната задача, како што се меморирање на нов вокабулар. Тука припаѓаат 3 групи на стратегии според Оксфорд и тоа: мемориски стратегии, когнитивни стратегии и компензациски стратегии.

Мемориските стратегии се стратегии дизајнирани да му помогнат на ученикот да ги зачува новите информации во меморијата и да се наврати на нив подоцна (Oxford и Crookall, 1989, стр. 404). Оксфорд (Oxford, 1990, стр. 58) ги наведува следниве мемориски стратегии:

- креирање на ментални врски;
- примена на слики и звуци;
- добро прегледување и
- стапување во акција.

Креирањето на ментални врски понатаму се дели на неколку поткатегории и тоа групирање, асоцијации и користење на зборот во контекст (Oxford, 1990). Групирањето се поврзува со читањето на тој начин што кога се чита на втор или странски јазик се доаѓа до некои зборови што читателот ги групира, на пример ги знае нивните спротивни зборови или ги дели во групи на глаголи што означуваат движење и што не означуваат движење, или ги дели според тоа кои префикси или суфикси се користат. Асоцијациите при читањето може да се направат на пример ако ученикот чита текст на странски јазик и дојде до некој непознат збор, па го поврзува со истиот збор на неговиот мајчин јазик според некоја асоцијација или за да го запамети го поврзува со нешто што веќе го знае, може и да е сопствено име. Користењето на зборот во контекст е всушност при самото читање, зборот е веќе употребен во некој контекст што има значење. Доколку не е употребен во контекст, за таква примена не ни зборување бидејќи веќе споменавме дека вокабулар најдобро и најуспешно се учи во контекст.

Примената на слики и звуци исто така се дели на повеќе поткатегории како користење на слики, семантички мапи, користење на клучни зборови и претставување на звуците во меморијата (Oxford, 1990). Дobar начин да се запамети нешто што е прочитано е да се креира ментална слика за тоа. Дури и апстрактните зборови како „добро“ и „зло“ може да се замислат како симболи и подобро да се запаметат. Семантичките мапи значат учениците да си креираат концепти и врски во главата откако ќе ги прочитаат новите зборови и на тој начин полесно да ги меморираат. Примената на клучни зборови се користи во два чекори. Прво, се зема некој нов збор што звучи слично во мајчиниот јазик. Второ се бара некоја визуелна слика и врска помеѓу зборот од странскиот и зборот од мајчиниот јазик. И четвртата категорија на претставување на звуците во меморијата значи дека кога ќе се прочита нов збор, за него не се прави визуелна туку звучна претстава. Овде исто така се користи и римата.

Единствената поткатегорија на доброто прегледување е структурирано прегледување (Oxford, 1990). Оваа техника означува прегледување и повторување на новите прочитани зборови на одредени интервали, прво за 15 минути, па понатаму на час, два итн.

Стапувањето во акција вклучува три поткатегории и тоа примена на физичка реакција или одговор, примена на механички техники и користење на мемориските стратегии за навраќање (Oxford, 1990). Ова значи навистина физички да се примени новиот израз што ќе се прочита или физички да се исполни наредбата што е дадена на странскиот јазик. Втората поткатегорија значи ако ученикот добие картичка со нов збор, тој да ја напише дефиницијата на тој збор. И тие картички може да кружат низ учениците. И третата поткатегорија значи, информациите што учениците ги добиле преку читањето, да ги применат успешно во комуникацијата.

Според Оксфорд и Крукел (Oxford & Crookall, 1989), когнитивните стратегии означуваат манипулација и трансформација на јазикот на некој директен начин на пр. расудување, анализа, фаќање прибелешки, функционална пракса во природна средина, формална пракса со структури и звуци итн. Оксфорд го наведува следниве когнитивни стратегии (Oxford, 1990, стр. 69):

- вежбање;
- примање и праќање на пораки;

- анализирање и расудување и
- креирање на структури за инпут и оутпут .

Вежбањето всушност се состои од неколку поткатегории според (Oxford, 1990) и тоа повторување, формално вежбање со звуци и пишување, препознавање и примена на правила и дизајни, рекомбинирање и вежбање во природна средина. Во однос на читањето, повторувањето може да се примени со тоа што даден текст ќе се прочита неколку пати за различни цели. Втората поткатегорија во однос на читањето може да се примени ако се дадат повеќе текстови па ученикот со читање да ги спореди системот на пишување на англискиот јазик и неговиот мајчин јазик. Препознавањето и примената на правила и дизајни е корисно за читање со разбирање. Стратегијата на рекомбинирање во однос на читањето може да се примени со тоа што ќе се конструира значење на некои нови елементи што ќе се сретнат за време на читањето. И последната категорија на вежбање во природна средина не е многу поврзана со читањето, но може да се поврзе на тој начин што тоа што ќе се прочита ќе се доведе во врска со природната средина.

Примањето и праќањето на пораки го сочинуваат две поткатегории и тоа да се дојде до идејата брзо и да се искористат ресурси за примање и праќање на пораки (Oxford, 1990). При читањето, првата поткатегорија може да се примени за да се прочита точно тоа што треба да се прочита. Овде всушност може да се применат и техниките *skimming* и *scanning*. Втората поткатегорија овде значи дека читателот може да си ги искористи ресурсите што веќе му стојат на располагање за да ги разбере новите информации. Овде може да се користат речници, граматика, книга со фразеолошки изрази итн.

Анализата и расудувањето, според Оксфорд (Oxford, 1990), имаат неколку поткатегории и тоа дедуктивно расудување, анализа на изразите, контрастивна анализа, преведување и трансфер. Дедуктивното расудување е всушност логично размислување, извлекување на хипотези според општи правила што му се познати на читателот. За да се разбере некој израз во новиот пишан текст, понекогаш може да помогне ако се раздвои на составните компоненти. Оваа постапка е вклучена во анализа на изразите. Контрастивната анализа учениците природно ја користат и вклучува анализа на елементите како звуци, зборови и изрази од странскиот јазик и нивните сличности и разлики со мајчиниот јазик. Преведувањето е корисна стратегија ако внимателно се користи, па учениците може да си го користат мајчиниот јазик како основа да го разберат странскиот јазик. Трансферот значи директно да се примени претходното знаење за да се забрза разбирањето на новото знаење по странски јазик.

Според Оксфорд (Oxford, 1990), креирањето на структури за инпут и оутпут ги вклучува следните поткатегории: фаќање прибелешки, сумирање и означување. Фаќањето прибелешки е доста корисна стратегија, но многу од учениците не ја применуваат правилно. Фаќањето прибелешки значи да не се користи како техника за пишување, туку да се прибележи она што се разбира, како напредна алатка. Сумирањето е кога учениците може да го сумираат она што го прочитале во нов инпут, што значи да потенцираат дека го разбрале. Означувањето може да биде доста корисно кога ќе се комбинира со другите стратегии како фаќањето на прибелешки и сумирањето. На тој начин се зголемува разбирањето.

Третата група на директни стратегии се компензациски стратегии. Оксфорд и Крукел (Oxford & Crookall, 1989) велат дека овие стратегии се однесувања што се

применуваат за да се надомести за некое знаење што недостасува, како заклучување од контекстот или погодување, користење на синоними итн. Од компензациските стратегии може да се издвојат следните (Oxford, 1990, стр. 90):

- интелигентно погодување и
- надминување на ограничувањата во зборувањето и пишувањето.

Според Оксфорд (Oxford, 1990), интелигентното погодување значи дека учениците го напуштаат претходното уверување дека треба да го препознаат или разберат секој збор пред да дојдат до целокупното значење. Овие стратегии се составени од следните поткатегории: примена на лингвистички насоки и примена на други насоки. Под примената на лингвистички насоки се смета примената на претходно знаење од мајчиниот јазик, странскиот јазик или некој друг јазик за да се разбере она што се чита. Во примената на други насоки се сметаат насоки што доаѓаат од други извори кои не мора да се лингвистички. На пример, насоки може да дојдат од форми на обраќање, на пример прекар или титула, а тоа се социјални врски па оттука читателот може да добие повеќе информации за што станува збор.

Следната група се стратегиите за надминување на ограничувањата во зборување и пишување. Овде припаѓаат следните поткатегории според Оксфорд (Oxford, 1990): користење на мајчиниот јазик, барање помош, користење на мимика и гестови, делумно или целосно избегнување на комуникација, избирање на темата, прилагодување или приближување на пораката, составување на нови зборови и заобиколување или употреба на синоними кои можат да си најдат соодветна примена и во читањето.

3. Индиректни стратегии за учење

Како што веќе кажавме, индиректните стратегии за учење според Чемот (Chamot, 2004) се оние кои на индиректен начин влијаат врз конкретната задача како што се планирање, управување итн. Тие овозможуваат учење на странскиот јазик без директно да го вклучат јазикот. И овде може да издвоиме три групи на стратегии и тоа метакогнитивни, афективни и социјални.

Метакогнитивните стратегии, како што велат Оксфорд и Крукел (Oxford & Crookall, 1989), се оние однесувања со кои бараме фокус, го организираме, го планираме и го оценуваме сопственото учење. Тие се чекор пред когнитивните стратегии бидејќи ни овозможуваат контрола врз процесот на учење. Оксфорд ги наведува следниве метакогнитивни стратегии (Oxford, 1990, стр. 153):

- барање фокус или центар на учењето;
- организирање и планирање на сопственото учење и
- оценување на сопственото учење.

Да се најде фокусот или центарот на учењето не е особено важно само за читањето туку и за останатите три вештини (Oxford, 1990). Без соодветни стратегии да се најде фокусот, учењето на странски јазик ќе доведе до забуна. Овде припаѓаат повеќе поткатегории како краток преглед и поврзување со материјалот што веќе ни е познат, посветување внимание и одложување на говорот со цел да се стави фокусот на слушањето. Првата поткатегорија означува правење на преглед на основните принципи и на материјалот за следната јазична активност што треба да следи и поврзување со она што веќе го знаеме. Ова се однесува и на запознавање со непознат вокабулар пред да се почне со читањето.

Посветувањето внимание е поврзано со насочено внимание и селективно внимание. Во врска со читањето, насочено внимание значи дека на учениците им се дава цел за читање пред да почне читањето и вниманието им е насочено кон таа цел. Во врска со селективното внимание, ќе им се даде некоја задача пред читањето, на пример табела што треба да ја пополнат и тие своето внимание ќе го насочат кон специфичните делови каде што можат да ги најдат информациите. Последната поткатегија е стратегија што учениците намерно ја одложуваат, иако се изложени на англиски јазик и веќе имаат некое знаење, сепак не се подготвени да зборуваат, па за таа цел треба да ислушаат и прочитаат доста материјал на англиски јазик и да соберат храброст да почнат да зборуваат.

Во организирање и планирање на сопственото учење има шест поткатегији и тоа: откривање на сè она што вклучува учењето на јазик, организирање, поставување на насоки и цели, утврдување на целта на дадената задача (целно читање на пример), планирање за јазичната задача и барање на можности за вежбање (Oxford, 1990). Првата поткатегија се однесува на тоа да се разоткрие сè што сочинува учењето на јазик, па на тој начин учениците би биле и повешти во тоа. Тука може да помогнат книги или совети од наставникот. Организирањето значи правење на распоред, креирање на најдобра физичка средина, особено за читањето, многу е важна мирна и удобна околина. Поставувањето на насоки и цели е многу важно бидејќи многу поефикасно ќе се заврши некоја задача, пример поефикасно ќе биде читањето на текстот ако претходно е утврдено која е целта на читањето и се дадени задачите. Утврдување на целта на дадената задача е исто така поврзано со претходната стратегија, од тоа зависи и како ќе биде читањето и која техника ќе се искористи, пр. *skimming*, *scanning* итн. Планирањето на јазичната задача, при читањето, е особено важно и е поврзано со претходните две стратегии, а тоа значи дефинирање на општата природа на задачата и утврдување на одредените барања што ги налага задачата. И најпосле, барањето на можности за вежбање се однесува на сите јазични вештини, па и на читањето, доколку учениците сакаат да го зголемат нивото на владеење на јазикот секогаш треба да бараат можности за вежбање.

Оценувањето на сопственото учење, според Оксфорд (Oxford, 1990), се однесува на набљудување на сопствените грешки и сопствениот целокупен прогрес и е поделено на две поткатегији и тоа: себе-набљудување и себе-оценување. Првата се однесува на свесноста на учениците и на нивната способност сами да си ги утврдат грешките што ги прават, во нашиот случај при читањето. На пример, учениците имале некои претпоставки за текстот, па по читањето ќе утврдат дали нивните претпоставки биле точни, дали да ги прифатат или отфрлат. Втората категорија се однесува на тоа да се измери сопствениот прогрес во секоја од четирите вештини, во нашиот случај читањето. Овде учениците ја оценуваат својата професионалност, владеењето на јазикот, успешноста во разбирањето на текстот или брзината со која го читаат.

Афективните стратегии, според Оксфорд и Крукел (Oxford & Crookall, 1989) се оние техники како себе-охрабрување или позитивна мисла, што им помагаат на учениците да добијат поголема контрола врз своите емоции, ставови и мотивации поврзани со учење на јазикот. Постојат следните афективни стратегии (Oxford, 1990, стр. 163):

- намалување на вознемиреност;
- само-охрабрување и

- мерење на емотивната температура.

Намалувањето на вознемиреноста е составено од неколку поткатегории и тоа: употреба на прогресивна релаксација, длабоко вдишување и медитација, употреба на музика и употреба на смеа (Oxford, 1990). Техниките дадени во првата поткатегорија се ефикасни за намалување на вознемиреноста, може да се применат во секоја вештина, во училиницата или дома. Медитацијата всушност значи фокусирање на некоја ментална слика или звук со што ќе се намали вознемиреноста. Употребата на музика е корисно ако има некоја стресна задача што ученикот треба да ја направи. По десетина минути на релаксирачка музика, вознемиреноста ќе се намали. Исто и за смеењето, се вели дека е најдобар лек, а особено кога има вознемиреност при учење, со смеењето значително може да се намали.

Само-охрабрувањето може да се исплати при учење на нов јазик, ако учениците навистина се трудат да ја задржат позитивната мисла. Според Оксфорд (Oxford, 1990) охрабрувањето се состои од три поткатегории и тоа давање на позитивни изјави, разумно преземање на ризик и наградување на самиот себе. Давањето на позитивни изјави што ќе влијаат на само-охрабрувањето може да се применат во секоја од четирите јазични вештини. Некои примери поврзани со читањето се: „Разбирам повеќе од што мислам“, „Добро внимавам“, „Читам побрзо отколку пред еден месец“, „Уверен и сигурен сум за мојот прогрес“, „И да направам грешка е во ред, секој прави грешки“ итн. Разумното преземање на ризик не значи непотребно преземање на ризик, туку разумно, претходно испланирано и свесно. Наградувањето обично доаѓа од некој надворешен извор во форма на награда, пофалба од наставникот или некој сертификат. Но наградувањето на самиот себе за добро завршената работа може да биде значаен стимул. Од наградување на самиот себе може да биде гледање на омилена серија, шопинг итн.

Мерењето на емотивната температура е многу корисно, бидејќи ученикот треба да биде свесен за своите сопствени ставови и мислења, да се обиде да се оддалечи од негативите мисли и да ги задржи позитивните мисли. Според Оксфорд (Oxford, 1990) овде припаѓаат неколку поткатегории и тоа: да се слуша сопственото тело, употреба на чек-листа, пишување на дневник за учење на јазикот и зборување за чувствата со некој друг. Слушањето на сопственото тело е многу битно, но често се игнорира во сите четири јазични вештини. Чувствата на вознемиреност, тензија, страв, бес ги затегнуваат мускулите и влијаат на сите органи. Чувствата на среќа, возбуда, задоволство или го стимулираат организмот или имаат смирувачки ефект. Употребата на чек-листа може да се користи на различни начини за да се провери емотивната или општата состојба или да се поврзи со некоја конкретна задача или вештина. Во дневникот се опишуваат желбите, чувствата, идеите на ученикот кој учи странски јазик. Исто така овде може да се вклучи и специфичен дел кој ги опишува стратегиите што ученикот смета дека се ефикасни и неефикасни. Учењето на јазик е тешко и затоа е добро учениците за тој процес да зборуваат и со некој друг.

Социјалните стратегии, како што велат Оксфорд и Крукел (Oxford & Crookall, 1989), вклучуваат други луѓе во процесот на изучување на странски јазик. Примери се прашување, соработување со врстници или развивање на емпатија. Понекогаш погрешно се мисли дека социјалните стратегии се корисни само кај вештините слушање или зборување. Всушност, тие можат да се применат во

изучување на сите четири јазични вештини. Постојат следните социјални стратегии (Oxford, 1990, стр. 169):

- поставување прашања;
- соработување со другите и
- сочувствување со другите.

Кај поставувањето на прашања постојат две поткатегории и тоа: барање на објаснување или потврдување и барање на корекција (Oxford, 1990). При читањето, првата поткатегорија може да се примени ако ученикот чита некој пасус каде што не разбира некоја клучна фраза, па бара помош од друг, понапреден ученик или од наставникот да му ја објасни фразата пред да продолжи да чита. Втората поткатегорија е повеќе поврзана со зборување или пишување, но може да се примени и кога не знаеме како се чита некој збор, да побараме помош или корекција од некој друг ученик или наставникот.

Бидејќи јазикот од сите негови аспекти е социјален акт, соработувањето со други при учењето е многу важно, означува интеракција со врстници или други понапредни говорители на странскиот јазик што се изучува. Според Оксфорд (Oxford, 1990), постојат две поткатегории на оваа стратегија и тоа соработка со врстници и соработка со понапредни корисници на новиот јазик. Соработката со врстници значи заедно да се работи на некоја задача за постигнување на заедничка цел или награда. Иако читањето е главно индивидуална активност, може да се соработува на пример ако има читање како сложувалка или jigsaw што веќе го објаснивме. Соработката со понапредни корисници е добра кога учениците читаат нешто потешко, на пример стручни инструкции за нешто и им треба помош за некои термини од понапреден корисник.

Сочувствувањето со другите, особено со припадници на заедницата каде што се зборува странскиот јазик е важен дел од изучувањето и разбирањето на странскиот јазик. Според Оксфорд (Oxford, 1990) овде има две поткатегории и тоа развивање на разбирање на културата и свесност за мислите и чувствата на другите. Претходното знаење за културата каде што се зборува странскиот јазик е многу корисно на пример за подобро да се разбере кога нешто се чита на тој јазик. На запознавање на културата можат учениците да се поттикнат и надвор од училищата, со читање, истражување итн. Да се биде свесен за мислите и чувствата на другите при читање значи да се чита на различни нивоа како буквално, но и да се чита меѓу редови на тоа што авторот сакал да го каже.

4. Заклучок

Англискиот јазик е во основата на модерното живеење. Тој јазик веќе не претставува ни втор ни странски јазик, туку светски јазик. Со олеснувањето на пристапот на Интернет и можноста секаква информација да се добие, особено на англиски јазик, ги прави оние што не го владеат на некој начин хендикепирани. Англискиот јазик е основна вештина која треба да се владее за да се биде успешен во која било професија. Оттука и наставата по англиски јазик во основните и средните училишта е од неизмерно значење.

Во овој труд, посебен акцент ставаме на стратегиите за учење според Оксфорд, прилагодени на читањето како една од четирите јазични вештини според Европската референтна рамка на јазици. Зборот стратегија историски се

користел во воена конотација, тоа бил планот за победа на непријателот и добивање на битката. Во нашиот случај, текстот ни е метафора за „непријателот“, а „добивање на битката“ би било успешно читање и разбирање на пишаниот збор. Правејќи ја разликата помеѓу вештина и стратегија, гледаме дека вештината е нешто веќе научено, што доаѓа автоматски, додека стратегијата е нешто што го планираме и применуваме. Па оттука, наставникот може многу да придонесе во активирање на тие свесни постапки кај читателите.

Затоа даваме преглед на една интересна група на стратегии, кои им стојат на располагање на наставниците при планирање на наставната дејност. Може да заклучиме дека е неопходно да се делува на наставниците по англиски јазик. Тие треба да го отфрлат застарениот модел на настава по англиски јазик и да се движат во чекор со промените што настануваат, во едно глобално општество каде англискиот јазик се наоѓа во центарот. Со постојано вклучување на стратегиите за читање во училишниот час по англиски јазик, резултатите ќе бидат долгорочни за самите ученици.

Референци:

- Anderson, N. J. (2003). Scrolling, clicking and reading English: Online reading strategies in a second/foreign language. *The Reading Matrix*, 3(3), 1-33.
- Chamot, A. U. (2004). Issues in language learning strategy research and teaching. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching* 1(1), 14-26.
- Goodman, K. (1967). Reading: A psycholinguistic guessing game. *Journal of the Reading Specialist*, 6(4), 126-135.
- Oxford, R. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*, Boston, Massachusetts: Heinle & Heinle.
- Oxford, R. & Crookall, D. (1989). Research on language learning strategies: Methods, findings, and instructional issues. *Modern Language Journal*, 73(4), 404-419.
- Pressley, M. (2000). What should comprehension instruction be the instruction of? In M. Kamil, P. Mosenthal, P. D. Pearson, & R. Barr (Eds.), *Handbook of reading research* Vol. 3 (стр. 545 -561), Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Silberstein, S. (1994). *Techniques and resources in teaching reading*, Oxford, New York: Oxford University Press.